

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-157.2024.09>

УДК 378.147:78.071.5

Марченко В. В.

## ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми формування творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах закладу вищої освіти. Проаналізовано наукові погляди вітчизняних і зарубіжних учених на особливості підготовки здобувачів освіти і визначено, що проблема використання проєктних технологій, як засобу формування творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва, потребує більш детального вивчення, зокрема щодо специфіки художньо-виконавської та музично-педагогічної діяльності.

Вказано, що творчий потенціал майбутнього вчителя музичного мистецтва є динамічною інтегративною якістю особистості, яка характеризує її здатність здійснювати творчу діяльність у галузі музичного мистецтва та педагогіки. Окрім цього, творчий потенціал фахівця тлумачать як сукупність внутрішніх ресурсів, що за сприятливих умов трансформуються у творчий продукт (виконавську інтерпретацію, методичну розробку, сценарій заходу тощо).

Проаналізовано поняття «проєктна технологія», що в музично-педагогічній освіті розглядається як сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дають змогу вирішити навчальну проблему в результаті самостійних дій студентів з обов'язковою презентацією результатів. Обґрунтовано доцільність імплементації проєктних технологій як ефективного інструменту активізації пізнавальної та художньо-творчої діяльності студентів.

Визначено та схарактеризовано основні типи проєктів (виконавські, дослідницькі, методичні, міждисциплінарні), які сприяють розвитку креативності, самостійності та професійної мобільності майбутніх учителів музичного мистецтва. Описано етапи роботи над мистецьким проєктом і педагогічні умови, необхідні для його успішної реалізації.

Доведено, що формування творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва є стратегічним завданням ЗВО, успішне вирішення якого залежить від оновлення методичного інструментарію.

**Ключові слова:** музично-педагогічна освіта, творчий потенціал, проєктні технології, мистецький проєкт, майбутній учитель музичного мистецтва, позашкільна музична освіта.

Сучасна парадигма мистецької освіти в Україні перебуває у стані динамічної трансформації, зумовленої глобалізаційними процесами, стрімким розвитком інформаційного суспільства та зміною соціокультурних запитів. В умовах реалізації концепції «Нової української школи» та інтеграції в європейський освітній простір (Болонський процес) докорінно змінюються вимоги до особистості вчителя музичного мистецтва. Сьогодні заклади освіти потребують не просто транслятора музичних знань чи виконавця музичних творів, а фахівця із розвиненим творчим потенціалом, здатного до генерації нових ідей, педагогічної імпровізації, проєктування освітнього середовища та здійснення інноваційної діяльності. Особливої актуальності набуває впровадження проєктних технологій у навчально-виховний процес

позашкільних музичних закладів детермінована необхідністю модернізації мистецької освіти в контексті сучасних соціокультурних викликів. Традиційна академічна модель, орієнтована переважно на репродуктивне відтворення виконавських навичок, сьогодні потребує доповнення інноваційними методиками, що сприяють формуванню цілісної творчої особистості. Проектна діяльність виступає ефективним інструментом, що дозволяє трансформувати пасивне засвоєння музично-теоретичних знань в активний процес створення культурного продукту, забезпечуючи інтеграцію виконавської майстерності, історико-теоретичної бази та організаційних здібностей здобувачів освіти.

Особливого значення набуває проектна технологія в контексті компетентнісного підходу, який є пріоритетним у сучасній освітній парадигмі. В умовах позашкільної музичної освіти робота над проектами (від створення концертних програм до мультимедіа презентацій та звукозапису) сприяє розвитку не лише фахових музичних компетентностей (*hard skills*), але й універсальних навичок (*soft skills*): комунікації, роботи в команді, критичного мислення та тайм-менеджменту, все це дозволяє подолати фрагментарність навчання, коли учень не бачить зв'язку між сольфеджіо, музичною літературою та грою на інструменті, об'єднуючи ці дисципліни навколо спільної практичної мети.

Крім того, імплементація проектних методик у музичних школах та школах мистецтв є важливим чинником ранньої професійної орієнтації та соціалізації учнів. Вона створює умови для самореалізації вихованців у різноманітних ролях — від соліста-виконавця до аранжувальника, арт-менеджера чи музичного критика. Такий підхід значно підвищує внутрішню мотивацію до навчання, розширює слухацький кругозір та адаптує випускників до реалій сучасної культурної індустрії, де здатність генерувати та реалізовувати творчі ідеї цінується нарівні з віртуозним володінням інструментом [2].

Проблема формування творчого потенціалу особистості та впровадження проектних технологій є предметом наукового дискурсу багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема філософські та психологічні аспекти творчості й творчого потенціалу розкрито у працях В. Андрєєва, Д. Богоявленської, Л. Виготського, Л. Мова та ін. Специфіку професійної підготовки вчителів музичного мистецтва досліджували О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Ростовський, О. Хижна та ін.; Питання впровадження проектних технологій в освітній процес висвітлено в роботах Дж. Дьюї, В. Кілпатріка (фундатори методу), а також сучасних українських дослідників – В. Бондаря, В. Слабка, С. Сисоєвої, С. Ткачука та ін. [3].

Водночас, попри значний масив наукових напрацювань, проблема використання проектних технологій саме як засобу формування творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва потребує детальнішого вивчення, зокрема в контексті специфіки художньо-виконавської та музично-педагогічної діяльності.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей формування творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва

засобами проєктних технологій, визначенні типології мистецьких проєктів та етапів їх реалізації в освітньому процесі ЗВО.

Перш ніж розглядати проєктні технології як інструмент впливу, необхідно конкретизувати зміст поняття «творчий потенціал» стосовно особистості вчителя музики. Мистецька діяльність за своєю природою є творчою, проте в педагогічному контексті це поняття набуває ширшого значення.

Творчий потенціал майбутнього вчителя музичного мистецтва ми розглядаємо як складну, динамічну інтегративну якість особистості, що характеризує міру її можливостей здійснювати творчу, перетворювальну діяльність у сфері музичного мистецтва та педагогіки. Це сукупність внутрішніх ресурсів, що за сприятливих умов трансформуються у творчий продукт (виконавську інтерпретацію, методичну розробку, сценарій заходу тощо).

Проєктна технологія в музично-педагогічній освіті – це сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних дій студентів з обов'язковою презентацією результатів. На відміну від традиційного навчання, де студент часто пасивно засвоює знання, проєктна діяльність ставить його в позицію активного суб'єкта, творця.

Особливості впливу проєктних технологій на формування творчого потенціалу полягають в тому, що:

- музичне мистецтво неможливо вивчити лише теоретично, а проєкт дає змогу «матеріалізувати» знання, зокрема вивчаючи історію музики, студент не просто складає іспит, а готує лекцію-концерт, де він і дослідник, і лектор, і виконавець.

- проєктна діяльність надає можливість кожному студенту обрати тему та роль, що відповідає його схильностям (хтось сильніший у вокалі, хтось – у режисурі чи аранжуванні), знімаючи психологічні бар'єри та розкриває прихований потенціал.

- проєкт завжди починається із проблеми, а пошук шляхів її вирішення активізує креативне мислення та змушує виходити за межі стандартних схем.

У процесі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва доцільно використовувати різні типи проєктів, кожен з яких спрямований на розвиток окремих аспектів творчих здібностей, зокрема; творчо-виконавські, науково-дослідницькі, методико-педагогічні, міждисциплінарні або інформаційно-цифрові.

Розглядаючи практичний аспект ефективності проєктної діяльності на прикладі реалізації проєкту «Музична вітальня: діалог епох», хочемо зазначити, що студентам було запропоновано створити інтерактивний захід для учнів старших класів, де б класична музика поєднувалася з сучасними ритмами. У процесі роботи студенти самостійно здійснювали аранжування творів Й. С. Баха у джазовому стилі (розвиток композиторських навичок); розробляли сценарій із використанням театралізації (розвиток режисерських навичок); створювали промо-матеріали для соцмереж (розвиток медіаграмотності) [2].

Отже, у результаті реалізації вищезазначеного проєкту у здобувачів музичної освіти спостерігалось значне підвищення інтересу до вивчення фахових дисциплін – гармонії, аналізу музичних творів тощо, адже вони побачили їхню практичну значущість для реалізації власної творчої ідеї.

Варто зазначити, що саме по собі використання проєктних методик не гарантує автоматичного зростання творчого потенціалу, оскільки ефективність цієї педагогічної технології є нелінійною та детермінується дотриманням комплексу психолого-педагогічних умов, які забезпечують сприятливе середовище для розвитку творчого потенціалу особистості: по-перше, суб'єкт – суб'єктна взаємодія; по-друге, створення ситуації успіху; по-третє, міждисциплінарна інтеграція; по-четверте, зв'язок із реальним життям.

Проведене теоретичне дослідження дає можливість стверджувати, що формування творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва є стратегічним завданням вищої школи, успішне вирішення якого залежить від оновлення методичного інструментарію, де проєктні технології виступають потужним засобом інтенсифікації цього процесу, оскільки вони забезпечують цілісність сприйняття музично-педагогічної діяльності; стимулюють внутрішню мотивацію до професійного самовдосконалення; розвивають навички самостійного вирішення нестандартних художніх та педагогічних завдань; сприяють формуванню унікального індивідуального стилю майбутнього педагога.

Перспективами подальших наукових розвідок вбачаємо у розробці діагностичного інструментарію для вимірювання рівнів сформованості творчого потенціалу студентів мистецьких спеціальностей, а також у вивченні особливостей реалізації віртуальних та мережевих музичних проєктів в умовах дистанційної освіти.

### ***Використана література:***

1. Аристова Л. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами діалогової педагогічної технології. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 7. С. 111-121.
2. Бордюк О. М., Слабко В. М. Транскультурний підхід до фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва як пріоритет сучасної неперервної освіти (українсько-китайський досвід). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. 94. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 148 с.
3. Дьюї Дж. Демократія і освіта / пер. з англ. Марії Василечко. Львів : Літопис, 2003. 294 с.
4. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) : монографія. Київ : Освіта України, 2008.
5. Слабко В. М., Попович Н. Естетичні цінності в контексті формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 5-6 (129-130). С. 219-226. DOI: 10.24139/2312-5993/2023.05-06 /219-226
6. Khyzhna O., Szafranska K. Music therapy as an important element in shaping communication competences in children with ASD (autism spectrum disorder). *Journal of History Culture and Art Research*. 2020. № 9 (3). P. 106-114. DOI : <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i3.1969> (ISSN: 2147-0626).

## References:

1. Arystova L. (2016). Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva zasobamy dialohovoi pedahohichnoi tekhnolohii [Formation of professional competence of future teachers of music art by means of dialogic pedagogical technology]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. № 7. S. 111-121 [in Ukrainian].
2. Bordiuk O. M., Slabko V. M. (2023). Transkulturnyi pidkhid do fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva yak priorytet suchasnoi neperervnoi osvity (ukrainsko-kytayskyi dosvid) [Transcultural approach to professional training of future teachers of music as a priority of modern continuing education (Ukrainian-Chinese experience)]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*. Vyp. 94. Kyiv : Vydavnychiy dim «Helvetyka». 148 s. [in Ukrainian].
3. Diui Dzh. (2003). Demokratsiia i osvita [Democracy and education] / per. z anhl. Marii Vasylechko. Lviv : Litopys. 294 s. [in Ukrainian].
4. Padalka H. M. (2008). Pedahohika mystetstva (teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) [Art pedagogy (theory and methodology of teaching art disciplines)] : monohrafiia. Kyiv : Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
5. Slabko V. M., Popovych N. (2023). Estetychni tsinnosti v konteksti formuvannia transkulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Aesthetic values in the context of forming transcultural competence of future music teachers]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. № 5-6 (129-130). S. 219-226. DOI : 10.24139/2312-5993/2023.05-06/219-226 [in Ukrainian].
6. Khyzhna O., Szafranska K. (2020). Music therapy as an important element in shaping communication competences in children with ASD (autism spectrum disorder). *Journal of History Culture and Art Research*. № 9 (3). P. 106-114. DOI : <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i3.1969> (ISSN: 2147-0626) [in English].

**V. MARCHENKO. Features of forming the creative potential of future music teachers using project technologies in out-of-school educational institutions.**

The article provides a theoretical analysis of the problem of forming the creative potential of future teachers of music in a higher education institution. The scientific views of domestic and foreign scientists on the peculiarities of training students are analyzed and it is determined that the problem of using project technologies as a means of forming the creative potential of future teachers of music requires more detailed study, in particular regarding the specifics of artistic and performing and musical and pedagogical activities.

It is indicated that the creative potential of a future teacher of music is a dynamic integrative quality of a personality that characterizes his or her ability to carry out creative activities in the field of musical art and pedagogy. In addition, the creative potential of a specialist is interpreted as a set of internal resources that, under favorable conditions, are transformed into a creative product (performing interpretation, methodological development, event scenario, etc.).

The concept of "project technology" is analyzed, which in music and pedagogical education is considered as a set of educational and cognitive techniques that allow solving an educational problem as a result of independent actions of students with a mandatory presentation of the results. The feasibility of implementing project technologies as an effective tool for activating the cognitive and artistic and creative activities of students is substantiated.

The main types of projects (performing, research, methodological, interdisciplinary) that contribute to the development of creativity, independence and professional mobility of future teachers of music are identified and characterized. The stages of work on an artistic project and the pedagogical conditions necessary for its successful implementation are described.

It is proven that the formation of the creative potential of future teachers of music is a strategic task of higher education institutions, the successful solution of which depends on the updating of methodological tools.

**Key words:** music and pedagogical education, creative potential, project technologies, art project, future music teacher, extracurricular music education.